

Kulturvevens tråder

Hva betyr en kulturarbeidsplass eller en kulturinstitusjon for det lokale kulturlivet? Hvilken betydning har kulturskolen, biblioteket, museet, orkesteret eller de frivillige kulturorganisasjonene for et godt lokalsamfunn og god samfunnsutvikling? Har alle kulturtilbud slik at de både kan være aktive selv og oppleve profesjonell kunst, slik kulturloven sier?

Det er vanskelig å beskrive hele kulturlivet i en kort kronikk. Men om vi ser på kulturlivet som en vev der de langsgående trådene representerer hver enkelt aktivitet, institusjon, organisasjon eller person, så representerer de tverrgående trådene hvordan tingene blir vevet sammen. Om vi ser på kulturveven for Norge som helhet vil det være store forskjeller i trådenes form, farge, tykkelse og slitestyrke både på langs og tvers. Hva skjer når en av trådene ryker, eller kuttes, eller tas bort? I en vanlig vev vil dette etterlate et hull, det vil rakne, veven vil misformes og i verste fall ødelegges. Slik er det kanskje også med kulturlivet.

Hvem de sentrale kulturaktører er, vil variere fra kommune til kommune, knyttet til både kommunestørrelse, institusjoner, organisasjoner og enkeltmenneskers engasjement. Kulturlivet drives i stor grad av ildsjeler, de har gjennomgående små krav og snur hver krone, de brenner og noen blir totalt utbrent i arbeidet for og med kulturen. Vi finner dem i både offentlig, frivillig og privat sektor.

Frivillige kulturorganisasjoner har vært sentrale møteplasser, demokratibyggere, samfunnsutviklere og folkeopplysere fra 1800-tallet og fram til i dag. Vi finner frivillig kulturaktivitet i alle kommuner. De er viktige møteplasser og kulturarenaer for barn, ungdom, voksne og eldre, være seg teatergrupper, kor, strykeorkestre, husflidslag, filmklubber, jazzfestivaler, dansegrupper eller andre. De har vært garantisten for et levende kulturliv i mange kommuner fram til i dag.

Som en aktiv amatør uttrykker det: *Opplevelser – det er nesten umulig å sette ord på. Musikk, teater, dans – det er på en måte et annet språk. Folk skjønner ikke hva jeg snakker om før de selv har opplevd og erfart – og da er det ikke alltid nødvendig med så mange ord. Det er på en måte en taus kunnskap som du har eller ikke har. Det å få være aktiv selv er det aller største. Har du først opplevd deltakelsens ekstase, er ikke tilhører- eller tilskuerplassen god nok lenger. Og denne ekstasen har mange elementer, fra det å spille, syng eller danse sammen med andre til det å øve inn et nytt stykke og etter 50 gjennomspillinger stadig finne nye sider og nye uttryksmåter.*

Det offentlige er i dag en viktig samarbeidspartner for frivillige kulturorganisasjoner. Kommunes stramme budsjetter med kutt også i kultursektoren påvirker derfor frivillige kulturaktører. En viktig samarbeidspart er kulturskolene. Kulturskolene er i mange kommuner også en av få arbeidsmuligheter for utdannede kunstnere og kulturarbeidere. Hovedtyngden av kulturskoleansatte har stillingsprosent mellom 30-60%, de fleste under 40%. Dette er gjennomgående høyt utdannede pedagoger og kunstnere. De er profesjonelle og må kunne leve av sine kunnskaper på lik linje med andre fagarbeidere. Hvor henter de profesjonelle kulturarbeiderne inntektene sine fra?

En vanlig arbeidsuke for en kulturskoleansatt i en liten stillingsprosent kan for eksempel se slik ut: *Mandag: På dagen undervisning på videregående skole og kulturskole. På kvelden, dirigere korps 70 km unna. Tirsdag: Undervisning kulturskoler i to forskjellige kommuner. Kjører 110 km i løpet av*

dagen. Onsdag: Undervisning kulturskole og grunnskole hele dagen. Torsdag: Undervisning kulturskole ettermiddag, dirigere korps 70 km unna på kvelden. Fredag: Næringsdrivende med spillejobb, seminarer, arrangering etc. Lørdag: Næringsdrivende med spillejobb, seminarer, arrangering etc. Søndag: Næringsdrivende med spillejobb, seminarer, arrangering etc.

Dette er ikke et ekstremt eksempel. Det kan sikkert være både givende og morsom for en engasjert ung kunstner og pedagog å ha så bredt spekter av utfordringer, men det er ikke en jobbsituasjon man blir verken rik av eller gammel i.

Om vi ser på veven vår. Hvilke tråder kan bli berørt og hvilke hull kan oppstå om kulturfaglige stillinger må bort? Fem årsverk i kulturskolen kan være besatt av 10-15 personer i ulike stillingsstørrelser. De fleste har **undervisning av barn og unge** som sin kjerneaktivitet. Men arbeidsoppgavene knytter seg også til direksjon og instruksjon i det frivillige kulturlivet som helhet. Kanskje så mye som fem **korps** eller **kor** samarbeider med kulturskolen om dirigenttjenester, og **teatergruppen** har kanskje instruktører fra samme skole. Noen stillinger er knyttet til **konsertvirksomhet** i form av produsenter eller utøvende musikere som bidrar til et variert og profesjonelt konserttilbud. De fem årsverkene representerer altså viktige tråder og sentrale elementer i veven. De 10-15 enkeltpersonene er med på å gi kommunens innbyggere egenaktivitet og opplevelser, og de besitter viktig spisskompetanse for kommunens samfunnsmessige utvikling.

Om kulturlivet er veven, vil de kulturfaglige tilretteleggerne være veverne. Disse tilretteleggerne har sentrale posisjoner knyttet til helhet og langsiktig planlegging på kulturområdet. Det er de som kjenner trådenes form, farge og kvalitet og vet hvordan de kan settes sammen ulike mønstre. De vet også hvordan de kan reparere hull, forsterke svake områder og skifte ut gamle tråder.

I St.meld.nr. 25 (2008-2009) om distrikts- og regionalpolitikken står det at vekraften kommer nedenfra, at det er den kreative evnen til lokalbefolkningen som har sikret økonomisk velstand og kulturelle verdier i Norge. Viktige bidragsytere i det videre byggearbeidet er spisskompetente kunstnere og kulturarbeidere.

Åse V Festervoll

Mai 2009